

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПОНЯТІЙНОГО БАЗИСУ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗЕМЛЕУСТРОЮ ТА ЗЕМЛЕВПОРЯДКУВАННЯ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Капінос Н.О., аспірантка*,

Державна екологічна академія післядипломної освіти та управління

E-mail: nnieco@ukr.net

Обґрунтовано, що понятійний базис інституціонального забезпечення землеустрою та землепорядкування на місцевому рівні в умовах нових земельних відносин і децентралізації влади включає місцеві програми розвитку землекористування, землепорядне та містобудівне планування, формування земельного устрою відповідної території та здійснення землепорядкування й інфраструктурне забезпечення землеустрою.

Ключові слова. *Землеустрій, землепорядкування, інституціональне забезпечення, землекористування, територіальна громада.*

Постановка проблеми.

Теоретичні основи здійснення землеустрою на місцевому рівні вже достатньо опрацьовані [1, 4], однак можна стверджувати, що стосовно інституціонального забезпечення вони не отримали ще остаточного вирішення. Тому є доцільним запропонувати авторське бачення стосовно сутнісного визначення цього поняття. В класичному вигляді цей термін вживався і багато десятиків років тому і в буквальному сенсі означав «фундамент», «основу».

За роки земельної реформи склалися вельми високі ризики інноваційної діяльності щодо впорядкування використання земельних та інших природних ресурсів на міс-

цевому рівні. Невдачі інноваційного розвитку національної системи землеустрою пов'язані з рядом причин: недооцінкою ролі інновацій, важливості створення інвестиційного клімату та інноваційної системи землепорядного планування розвитку землекористування, розуміння ролі держави та територіальних громад на етапі модернізації економіки землекористування [1, 2], що привів його до недосконалості національної державної земельної політики, послужили мотивом дослідження даної теми.

Щоб переломити ситуацію, обстановку, виникає потреба теоретичного осмислення використання механізмів інноваційного розвитку та використання на практиці досвіду найбільш розвинених країн світу,

*науковий керівник доктор економічних наук, професор Третяк В.М.

створення стимулюючих умов для інноваційно-інвестиційної діяльності в подальшій розробці теоретичних аспектів концепції сталого розвитку землекористування територій територіальних громад [1, 5]. Різні механізми вимагають зміни сформованих стереотипів управління землекористуванням, землеустроєм та економічними процесами. Поглиблений розгляд проблеми переходу на інноваційний шлях розвитку землекористування на місцевому рівні дозволить визначити пріоритетність формування інвестиційного клімату та інноваційної системи землеустрою і землекористування, з урахуванням національних та місцевих традицій і української ментальності виробити модель інституціонального середовища, визначити систему економічних та землевпорядних інструментів, що сприяють управлінню землекористуванням методом землевпорядного планування.

Інституціональний підхід представляється особливо перспективним стосовно оцінки тенденцій, пов'язаних з інноваційним розвитком економіки землекористування територій, оскільки від динаміки цього процесу залежать темпи розвитку національної та економіки територіальних громад. Необхідність звернення до інституціоналізму обумовлена тим, що існуючі в економічній теорії підходи сильно розрізняються в розумінні умов, причин і рушійних сил інноваційного розвитку економіки. Активізація інноваційної діяльності виступає необхідною умовою подальшого якісного і кількісного розвитку національної та економіки територіальних громад. У цьому контексті розробка інституційних аспектів, пов'язаних з формуванням інноваційного клімату

в економічних організаціях та системі землеустрою набуває важливого самостійного значення, що і актуалізує тему дисертаційного дослідження.

Основною метою статті є дослідження методологічних основ понятійного базису інституціонального забезпечення землеустрою та землевпорядкування на місцевому рівні в умовах нових земельних відносин і децентралізації влади.

Виклад основного матеріалу.

Збалансований розвиток землеустрою та землевпорядкування як механізму розвитку соціально-економічної, екологічної та правової системи землекористування на відповідній території [1, 2. 6] забезпечується взаємодією між собою цілої сукупності умов і факторів, які можна згрупувати відповідно за якісними характеристиками, по шести блоках (рис. 1).

Інституціональне забезпечення збалансованого розвитку землеустрою та землевпорядкування територій територіальних громад можливо лише в тому випадку, якщо вдається досягти узгодженості та компліментарності всіх шести блоків та односпрямованість їх розвитку. В силу ряду об'єктивних обставин інституціональні чинники в організації процесу взаємодії збалансованого розвитку землеустрою та землевпорядкування територій територіальних громад і стратегічних цілей їх економічного зростання набувають особливої значущості.

По-перше, зміна життєвих циклів соціально-економічної системи, як і будь-якої, що самоорганізується складної динамічної системи, відбувається нелінійно, через бифуркації. Зміна циклів супроводжується кардинальними

Рисунок 1. Логічно-смыслову схему взаємодії факторів, що забезпечують інституціональне середовище збалансованого розвитку землеустрою та землевпорядкування територій територіальних громад.

змiнами в структурi системи. У цих умовах виникає нагальна потреба в базових регуляторах, які покликані захищати систему від «руйнування дощенту» в період біфуркацій і створювати передумови для переходу в режим «керованого», «творчого» хаосу.

По-друге, місцева економіка як система відносин держави, територіальних громад, бізнесу та населення відповідних територій і їх взаємодій постійно ускладнюється. Відповідно, і транзакційні витрати в системі земельних відносин, і їх частка в загальних витратах зростають. Необхідно використовувати ефективні механізми зниження транзакційних витрат в системі земельних відносин та землеустрою, в іншому випадку економіка не витримає зростаючий тягар витрат. Ці механізми передба-

чають розвиток довірчих відносин, що стають найважливішою економічною категорією. Якщо люди не довіряють своїй владі, а уряд своєму народу, якщо громадяни не довіряють один одному і т.д., економіка в цілому і землекористування зокрема, не може стабільно розвиватися. Тому кардинально зростає роль інститутів в економічному житті, що формують довірчі відносини. Інституціональний аспект збалансованого розвитку земельного устрою як результату землеустрою і землевпорядкування територій територіальних громад включає в себе широкий спектр методів, способів, правил, норм поведінки, механізмів реалізації, форм організації та взаємодії; напрямків розвитку суспільних груп і виробничих комплексів, які забезпечують

вирішення екологічних, економічних, соціальних і науково-технічних питань в процесі, який визначається нами як збалансований розвиток землеустрою та землевпорядкування відповідних територій. Умови інституціонального середовища, в яких відбувається функціонування землеустрою та землевпорядкування, безперечно, впливають на збалансованість розвитку землекористування на території територіальних громад. Інституціональне середовище території ради (*і особливо об'єднаної територіальної громади*) представляється як сукупність формальних і неформальних інститутів, що функціонують в регіоні. Розглянемо більш докладно основні з них.

Перший блок - мотиваційний, що включає в себе потреби, інтереси і мотиви, які становлять основу імпульсів, прагнень і дій людей, що формують у них бажання глибше пізнати і зрозуміти себе і навколишнє середовище, здійснювати свою діяльність в гармонії з іншими людьми, суспільством і природою, самовдосконалюватися і вдосконалювати умови своєї життєдіяльності.

Зміст *другого блоку* становить сукупність знань, умінь, навичок, нововведень, що виникають і накопичуються в процесі діяльності, пізнання і самовдосконалення, і є засобом вирішення проблем гармонізації взаємодії «людина - суспільство - природа».

Третій блок включає в себе політичні чинники і умови, які створюють загальну спрямованість дій на всіх рівнях і у всіх ланках суспільства, організовуючи діяльність людей в системі земельних відносин та землеустрою для досягнення значущих для суспільства і системоутворюючих цілей та завдань, спрямованих на

збалансований розвиток території в цілому, та землекористування зокрема.

У четвертому блоці представлена нормативно-правова компонента, що складається із сукупності правових норм і обмежень, які формують юридичну базу взаємодій як усередині соціально-економічної та екологічної систем, так і взаємовідносин даних систем з зовнішнім середовищем.

П'ятий блок, який включає в себе ціннісно-культурні фактори і умови інтеграції суспільства в цілісну єдність на основі історично і культурно обумовлених смислових значень життєдіяльності і ментальності.

І, нарешті, *шостий блок* - управлінський, що містить весь арсенал інструментів управління, що забезпечують планування, координацію і контроль в соціально-економічній та екологічній системах з тим, щоб домогтися їх внутрішньої інтеграції і адаптації до зовнішніх змін найбільш ефективним чином.

На підставі викладеного можна вважати, що **інституціональне забезпечення землеустрою на місцевому рівні** - це сукупність суспільних інтересів, елементів, дій та інституцій, направлених на розбудову земельних відносин та системи земельного устрою, які забезпечують гармонійне функціонування землекористування на місцевому та інших ієрархічних рівнях розвитку економіки відповідних територій (рис. 2).

Саме ці постулати націлені на формування належної інфраструктури інституціонального забезпечення землеустрою на місцевому рівні як такої, що активізує ефективність її використання з позицій бюджетної доходності та вирішення проблем соціуму.

Сутність ефективного інституціонального забезпечення землеустрою на місцевому рівні реалізується в системі критеріїв та показників. На сьогодні немає єдиного інтегрального показника, який дозволяв би цілісно оцінити ефективність землеустрою

як на державному рівні так і на місцевому, оскільки в методологічному плані розробити такий показник доволі складно [1, 3].

Про недосконалість юридичної та інституційної основи землеустрою і землевпорядкування свідчить ціла

Рисунок 2. Понятійний базис інституціонального забезпечення землеустрою та землевпорядкування на місцевому рівні

низка проектів законів України (*більше 30*), які були зареєстровані у Верховній раді України протягом останніх 5-ти років.

Висновки.

Інституціональне забезпечення землеустрою та землепорядкування на місцевому рівні - це сукупність суспільних інтересів, елементів, дій та інституцій, направлених на розбудову земельних відносин та системи земельного устрою, які забезпечують гармонійне функціонування землекористування на місцевому та інших ієрархічних рівнях розвитку економіки відповідних територій. Понятійний базис інституціонального забезпечення землеустрою та землепорядкування на місцевому рівні в умовах нових земельних відносин і децентралізації влади який включає місцеві програми розвитку землекористування, землепорядне та містобудівне планування, формування земельного устрою та здійснення землепорядкування й інфраструктурне забезпечення землеустрою.

Список використаних джерел

1. Третяк А.М. Землеустрій в Україні: теорія, методологія: [монографія] / А.М. Третяк – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2013.– 488 с.
2. Третяк А.М. Наукові основи економіки землекористування та землепорядкування: [монографія] / А.М. Третяк, В.М. Другак. – Київ: ЦЗРУ, 2003. 337с.
3. Третяк Н.А. Розвиток системи управління земельними ресурсами як економічної функції власності на землю: [монографія] / Н.А. Третяк – Херсон: Грін Д.С., 2013. – 254 с.
4. Третяк А.М. Понятійні аспекти і сутність термінів «землеустрій» та «землепорядкування» в Україні. / А.М. Третяк, В.М. Третяк // Землепорядний вісник. № 12. 2016. С.16-20.
5. Дорош О. Організаційно-інституціональне забезпечення територіального планування землекористування сільських територій / О. Дорош // Економіст. – 2015. – № 8. – С. 22–25. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2015_8_7.
6. Капінос Н.О. Значення і роль землеустрою на місцевому рівні і розвитку землекористування територіальних громад. / Н.О. Капінос // Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. – 2017. – № 1. – С. 98-105.

References

1. Tretyak A. Land Management in Ukraine: Theory, Methodology: [monograph] / A. Tretyak - Kherson: OLDI-PLUS, 2013.- 488 p.
2. Tretyak A. Scientific fundamentals of the economy of land use and land management: [monograph] / A. Tretyak, V. Drugak - Kyiv: TSZRU, 2003. 337p.
3. Tretyak N. Development of land management system as an economic function of ownership of land: [monograph] / N. Tretyak - Kherson: Grin D.S., 2013. - 254 p.
4. Tretyak A. Conceptual aspects and the essence of the terms “planning” and “land management” in Ukraine. / A. Tretyak, V. Tretyak // Land Management Bulletin. № 12. 2016. P.16-20.
5. Dorosh O. Organizational and institutional support of territorial planning of land use in rural areas / O. Dorosh / Economist. - 2015. - № 8. - P. 22-25. - Access mode: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2015_8_7.
6. Kapinos N. The significance and role of land management at the local level and the development of land use of territorial communities. / N. Kapinos // Land management, cadastre and land monitoring. - 2017. - № 1. - P. 98-105.

N. Kapinos

METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE CONCEPTUAL BASIS OF INSTITUTIONAL PROVISION OF LAND MANAGEMENT AND LAND MANAGEMENT AT THE LOCAL LEVEL

It is substantiated that the conceptual basis of institutional provision of land management and land management at the local level, in the conditions of new land relations and decentralization of power, includes local land use development programs, land management and urban planning, the formation of the land structure of the respective territory and the implementation of land management and infrastructure provision of land management.

Keywords. Land management, land management, institutional provision, land use, territorial community.

Капинос Н.А.

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПОНЯТИЙНОГО БАЗИСА ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЗЕМЛЕУСТРОЙСТВА И ЗЕМЛЕУСТРОЙСТВА НА МЕСТНОМ УРОВНЕ

Обосновано, что понятийный базис институционального обеспечения землеустройства и землеустройства на местном уровне в условиях новых земельных отношений и децентрализации власти включает местные программы развития землепользования, землеустроительное и градостроительное планирование, формирование земельного устройства соответствующей территории и осуществление землеустройства и инфраструктурное обеспечение землеустройства.

Ключевые слова. Землеустройство, землеустройства, институциональное обеспечение, землепользования, территориальная община.